

HZ. PEYGAMBER'İN İFTİRA CEZASI UYGULADIĞI SAHABİLER

COMPANIONS WHO WERE PUNISHED FOR SLAMMING BY THE PROPHET

Muhammet Necip İLBAY¹

Öz

Hz. Peygamber, nübüvveti döneminde sadece Mekke'de sıkıntılara maruz kalmayıp nübüvvet vazifesinin devam ettiği her zaman çeşitli zorluklarla karşı karşıya gelmiştir. Bu sıkıntılardan birisi de şüphesiz ki ifk hadisesi olarak bilinen Hz. Aişe özelinde Hz. Peygamber'in ailesine dil uzatılması olayıdır.

Beni Müstalik Gazvesi dönüşü gerdanlığını aramak için ordudan geride kalan Hz. Aişe'yi Safvân b. Muattal görmüş ve hızlı bir şekilde orduya yetiştirmiştir. Ancak bu ikisinin orduya yetişme anını gören münafıklar bu durumu fırsat bilip nifak hareketlerine başlamışlardır. Hz. Aişe'ye ve Safvân b. Muattal'a çirkin bir iftirada bulunup bu iftiranın Medine'de yayılmasını sağlamışlardır.

İftiranın açığa çıkarılması ile ilgili nazil olan ayetler olayı aydınlatmış, münafıkların yalan balonu sönmüştür. Ancak bu iftiranın yayılmasına karışan üç samimi Müslüman namuslu bir bayana zina isnad etmek suçundan cezalandırılmıştır. Haddi Kazf diye isimlendirilen bu ceza Hz. Peygamber'in emriyle uygulanmıştır.

Bu çalışmada giriş bölümünde Beni Müstalik Gazvesi dönüşü münafıkların ortalığı karıştırma çabalarına değinilmiştir. Bu çabalardan biri de Hz. Aişe'ye atılan iftiradır. Çalışmada Hz. Aişe'ye atılan bu iftiranın yayılması sonucu Hz. Peygamber'in konu ile ilgili ayetler nazil olmadan önceki tutumu ile Hz. Aişe'nin kendisine atılan iftiradan haberdar olması ele alınmıştır. Çalışmada ayrıca konuyu aydınlatan ayetlerden sonra iftira olayına katılan üç sahabîye verilen cezadan bahsedilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İfk hadisesi, Hz. Aişe, Safvân b. Muattal, Beni Müstalik Gazvesi.

Abstract

Hz. The Prophet not only faced difficulties in Mecca during his prophethood period, but also faced various difficulties whenever his prophetic duty continued. One of these problems is undoubtedly the Prophet Muhammad, known as the ifk incident. In the case of Aisha, Hz. It is a case of criticizing the Prophet's family.

Hz. who stayed behind from the army to search for his necklace after the Battle of Bani Mustalik. Aisha by Safvân b. He saw Muattal and quickly brought him into the army. However, the hypocrites, who saw the moment when these two joined the army, took this opportunity and started to act of discord. Hz. To Aisha and Safvân b. They made an ugly slander against Muattal and spread this slander in Medina.

¹Doktora Öğrencisi, MEB, necipilbay@gmail.com, [ORCID: 0009-0006-5627-7932](https://orcid.org/0009-0006-5627-7932)

The verses that were revealed about exposing the slander shed light on the incident, and the hypocrites' bubble of lies was deflated. However, three sincere Muslims who were involved in spreading this slander were punished for accusing a chaste woman of adultery. This punishment, called Haddi Kazf, was imposed on Hz. It was implemented by the order of the Prophet.

In the introduction part of this study, the efforts of the hypocrites to create chaos after the Battle of Beni Müstalik were mentioned. One of these efforts was Hz. It is a slander against Aisha. In the study Hz. Aisha result of the spread of this slander against Aisha, Hz. The Prophet's attitude before the verses on the subject were revealed. Aisha's awareness of the slander against her was discussed. Also in the study after the verses that shed light on the subject, the punishment given to the three companions who participated in the slander incident is mentioned.

KeyWords: Ifk incident, Hz. Aisha, Safvân b. Muattal, Beni Müstalik Campaign.

GİRİŞ

Hz. Peygamber'in hayatının her anı bizler için örneklik teşkil etmektedir. İfk hadisesinde de bu durum aynıdır. İfk hadisesine zemin hazırlayan olayları bilmek ifk hadisesini ve onun sonuçlarını daha iyi anlamamıza yardımcı olacaktır. Bu yüzden Beni Mustalik gazvesinden başlayarak ifk olayına bakma, hadiselerin daha iyi idrak edilmesine zemin hazırlayacaktır.

Hicretin 5. yılı (Belazuri, 1996, s. 1/341; İbn İshak, 1978, s. 263; İbn Sa'd, 2015, s. 2/259; İbn Seyyidünnas, 1993, s. 4/356) Şa'ban ayında Hz. Peygamber (s.a.s) Beni Mustalik Gazvesi'ne çıkmıştır. (İbn Kayyim, 2019, s. 25; Belâzuri, 1996, s. 1/341; İbn Sa'd, 2015, s. 2/59.) Müreysi kuyusunun kenarında olduğu için bu gazveye Müreysi Gazvesi de denmektedir. (Belâzuri, 1996, s. 1/341; Gazali, t.y., s. 14) Hz. Peygamber gittiği seferlere eşlerinden birini götürmeyi kendine adet edinmiştir. Götürme şekli de genellikle kura çekimi ile yapılmıştır. Bu gazaya da eşlerinden Hz. Aişe'yi (r. anha) götürmüştür. (İbn Hişam, 1955, s. 2/295; Vâkıdî, 1989, s. 426; Buhari, Meğazi, 4141; Müslim, Tevbe, 2770; Beyhaki, 2003, s. 47; İbnü'l-Esir, 1997, s. 20)

Beni Müstalik Gazvesi Müslümanların zaferiyle sonuçlanmıştır. Beni Müstalik kabilesinden on kişi öldürülmüş geriye kalanları esir alınmıştır. (İbn Kesir, 1997, s. 25; Gazali, t.y., s. 289.) Müslümanlardan da bir kişi şehid olmuştur.(Gazali, t.y., s. 289; İbn Hişam, 1955, s. 2/295; İbn Kayyim, 2016, s. 364; İbn Kesir, 1997, s. 6/183)

Beni Müstalik Gazvesi dönüşü ordu mola verdiğiğinde Ensar'dan Sinan el-Cüheniy adlı bir sahabî ile Muhacir'den Cahcah b. Said adlı bir sahabînin kuyudan su çekerken ipleri birbirine takılmış ve aralarında tartışma başlamıştır. Daha sonra bu tartışma fiili sataşmaya geçip muhacirden olan Cahcah, Sinan'a el darbesiyle bir defa vurmıştır. Sinan yüksek sesle ensar topluluğunu çağırmış bunun üzerine Cahcah da yüksek sesle muhacirleri çağırmıştır. Bu seslenmeler üzerine oraya toplananlar birbirilerine saldırmak üzereyken Ensar'dan ve Muhacir'den bazıları araya girerek ortamı yatıştırmış ve olası büyük bir kavganın önüne geçmişlerdir. (Taberi, 1967, s. 2/605;Suruç, 2005, s. 2/209.) Bu gazvenin kazanılmasına kesin gözüyle baktıkları için ganimet alma ümidiyle bu sefere

katılan çok sayıda münafık olmuştur. (İbn Sa'd, 2015, s. 2/60; İbn Kayyim, 2016, s. 365.) Bu duruma şahitlik eden münafıklar olayı fırsata çevirmek isteyip Medineli sahabîleri muhacirlere karşı kıskırtmaya başlamıştır. Özellikle Abdullah b. Übey b. Selül başta kendi münafık arkadaşları olmak üzere ensarı etkilemeye çalışmıştır. İbn Selül kendi arkadaşlarının yanında sinirli bir şekilde şu sözleri sarf etmiştir: 'Şu Müslümanlar memleketimize gelerek bize karşı üstünlük taşıyor ve övünüyorlar. Vallahi bizlerle şu Kureyşli deve çobanlarının durumu tıpkı şu atasözünü andırıyor: Köpeğini besle, seni yesin. Ama Allah'a and olsun ki, Medine'ye döndüğümüz takdirde güçlü olanlar zelil olanları oradan çıkarıp sürgün edecektir.' Sonra yanındaki arkadaşlarına hitaben: 'Başınıza ne iş açtınız? Onları kendi beldenize yerleştirdiniz. Mallarımızı onlarla paylaştınız. Vallahi eğer elinizdeki malları onlardan alıyorsanız sizi evlerinize geri döndürmezler!' Zeyd b. Erkam adlı genç sahabî de o ortamda bulunmaktaydı ve konuşulanları duymuştu. Duyduklarını aynı şekliyle Hz. Peygamber'e ulaştırmıştı. Daha sonra Hz. Peygamber'in konuşmalarını duyduğunu öğrenen Abdullah b. Selül, huzura gelerek kendisini aklamaya çalışmıştır. Yalan yere yeminler ederek bu sözleri sarf etmediğini söylemiştir. (Taberi, 1967, s. 2/605-606; Ebu Zehra, 2018, s. 3/284-285)

Bu olayı duyan Müslümanların da morali bozulmuştur. Hz. Peygamber olayın daha kötüye gitmemesi ve ordudakilerin zihinlerini bu fitneyle uğraşmaması için istirahatlarını yarıda kesmelerini ve yola devam etmelerini söylemiştir. Hz. Peygamber bu talimatıyla ordunun yorgunluktan bitap düşmesini sağlayıp bu kavganın oluşturduğu olumsuz havayı gazveye katılanları yorarak unutturmaya çalışmıştır. (İbn Hişam, 1955, s. 2/292; Ebu Zehra, 2018, s. 3/285.) Ordu Medine'ye dönerken Münafikun süresi nazil olmuş (Sallabi, 2019, s. 2/259) ve Zeyd b. Erkam'ın Hz. Peygamber'e söylediklerini tasdik etmiştir. (İbn Kayyim, 2016, s. 3/314.) Abdullah b. Übey b. Selül'ün kazanılacak bir gazvede dedikodu çıkarıp ordunun moralini bozma teşebbüslerinden ilki, netice olarak boşa çıkmıştır.

Ordu yola devam edip Medine'ye doğru yol alırken gece vakti Medine'ye yakın bir yerde küçük bir mola için durmuştur. (İbn Hişam, 1955, s. 2/298; Taberi, t.y., s. 19/125) Bu molada Hz. Aişe kendisine tahsis edilen devenin üzerindeki hevdecinden inip tuvalet ihtiyacını gidermiştir. Hacetini giderip devenin olduğu yere geldiğinde boynuna astığı, annesi tarafından kendisine düğünde hediye edilen gerdanlığın kendisinde olmadığını fark edip tekrar hacet yerine dönmüştür. Gerdanlığı aramak için biraz zaman harcamıştır. Kendisi hevdeçte olmayınca ordu hareket etmez rahatlığıyla oyalanmaktan geri durmayan Hz. Aişe devesine doğru geldiğinde ne deveyi ne de orduyu görmüştür. Zira ordu yola çıkmış ve Hz. Aişe'nin hafifliğinden olsa gerek devesi ve hevdeciyle ilgilenen görevliler yokluğunu fark etmemişlerdir. Hz. Aişe orduyu göremeyince ordunun kendisinin eksikliğini fark edip geri gelmesini ümit ederek olduğu yerde çarşafına bürünüp oturmuş daha sonra aynı yerde uykuya dalmıştır. (İbn Hişam, 1955, s. 2/298; Buhari, Meğazi:1414; Vâkıdî, 1989, s. 2/427-428; Berzenci, 2007, s. 2/25; İbn Kayyim, 2019, s. 25; Vahidi, t.y., s. 329.)

Hız. Peygamber'in savaşta uyguladığı kurallardan bir tanesi de ordunun arkasında bir görevli bırakıp ordu mensuplarının düşürdüğü veya unuttuğu eşyaları toplayıp arkalarından bir sonraki mola yerinde kendilerine ulaştırmasıydı. Safvân b. Muattal bu iş için görevlendirilmiştir. (Müslim, Tevbe: 2770; İbn Seyyidünnas, 1993, s. 14) Safvân b. Muattal gece karanlığında bir insan karartısı görünce yaklaşmış ve bu karartıyı tanımıştır. Hicab ayetleri nazil olmadan önce Hz. Aişe'yi görmüş olduğu için onu hemen tanımış ve durumu anlamıştır. Safvân b. Muattal Hz. Aişe'yi görünce **إِنَّا لِلّٰهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ** 'Şüphesiz Allah'tan geldik ve yine O'na döneceğiz.' (el-Bakara, 156.) ayetini okumuş ve bunun dışında başka bir kelam etmemiştir. (İbn Hişam, 1995 s. 2/298; Buhari, Meğazi: 1414; Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/428-429; Berzenci, 2007, s. 2/25; İbn Kayyim el-Cevziyye, 2019, s. 25; Taberani, 1994, s. 25; İbn Seyyidünnas, 1993, s. 2/133.) Asr-ı Saadet'te bir Müslüman'ın başına musibet geldiğinde bu ayeti okuması ve herhangi bir hataya düşmemesi istenmiştir. Bu ayeti okuma ve sabretme davranışının kâmil bir Müslüman özelliği olduğu vurgulanmıştır. (İlbay, 2019, s. 116) Hz. Aişe bu ayetin okunmasıyla uyanmış ve çarşafıyla yüzünü kapatmıştır. Safvân b. Muattal devesini Hz. Aişe'nin oturabileceği şekilde oturtmuş ve kendisi devenin yularını tutarak arkasına bile bakmadan hızlı bir şekilde orduya yetişmek üzere yürümüştür. (Buhari, Meğazi: 4141; Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/429; Gazali, t.y., s. 293.) Safvân b. Muattal orduya bir sonraki mola yeri olan Nahruzzahira'ya (İbn Kayyim, 2016, s. 366) güneş doğduktan sonra varmıştır. (Vâkıdî, 1989, s. 2/429) Başka rivayetlerde güneşin tepede olduğu vakitte, yani öğle vaktinde yetiştiği zikredilmektedir. (Buhari, Meğazi: 4141; Müslim, Tevbe: 2770; Taberi, 2007, s. 25; İbn Kayyim, 2019, s. 25; İbn Seyyidünnas, 1993, s. 2/134) Bu iki rivayet de bize şunu göstermektedir ki Safvân b. Muattal ile Hz. Aişe'nin orduya yetişmesi insanların birbirilerini rahatça görebilecekleri kadar aydınlık bir vakitte olmuştur. Safvân b. Muattal'ın da Hz. Aişe'yi gece karanlığında gördüğü yukarıda ifade edilmişti. Bu durumda Hz. Aişe'nin ordudan ayrı kalma müddetinin yarım gün olabileceği kanısını oluşturmuştur.

Safvân b. Muattal ve ipini çektiği devenin üstünde bulunan Hz. Aişe orduya vardığı esnada Abdullah b. Übey onları görmüş ve yanındakilere gördüklerinin kim olduğunu sormuştur. Yanındakiler de deveyi çekenin Safvân b. Muattal, devenin üstündekinin de Hz. Aişe olduğunu söylemişlerdir. İbn Übey aynı gazvede ilk teşebbüsünde başarısız kaldığı kötü propaganda yayma işine tekrar yeltenmiş ve hemen oracıkta çirkin iftirasını zikretmiştir. (İbn Kayyim, 2016, s. 366)

İFK HADİSESİ (HZ. AİŞE'YE ATILAN İFTİRA)

Yukarıda anlatılanlar İfk hadisesinden önce vuku bulan olaylardır. Bu bölümde ise İfk'in kelime anlamına değinilip yayılması ve Hz. Peygamber'in tutumu ele alınacaktır.

İfk, kelime anlamı olarak iftira, en kötü ve en çirkin yalan anlamına gelmektedir. (İsfahani, 2010, s. 86; Fayda, 2000, s. 21/507) Nur süresinde de iki defa zikredilmiştir. (en-Nur: 11. ve 12. ayetlerde geçmektedir.) İfk hadisesi ise yukarıda da bahsi geçtiği üzere Beni Müstalik Gazvesi dönüşü

Abdullah b. Übey tarafından başlatılan ve yayılmasında öncülüğünü bazı sahabîlerin üstlendiği, Hz. Aişe annemize atılan çirkin iftira olayına denmektedir.(Fayda, 2000, s. 21/507)

1.1. İFTİRANIN YAYILMASI

Amaçları, kazanma olasılığı yüksek olan bir gazveye katılıp hem yüklü miktarda ganimet elde etmek hem de bu arada Müslümanlar arasında nifak tohumu ekmek olan münafıklar grubu ve bunların elebaşı olarak bilinen Abdullah b. Übey b. Selül ilk nifak denemesinde başarısız olsa da ikinci denemesinde görünürde başarılı olmuştu. Ordu zaten Medine'ye yakınlaşmış ve son molada İbn Selül'ün başlattığı ve yanındakilerin de dillendirdiği iftira çok kısa bir zamanda Medine'de duyulmuştur.

İftiranın hızlı bir şekilde yayılması hem gazveye katılan münafıkların sayısının çokluğuna hem de iftira zamanının gazvenin son saatlerine yani Medine'ye yaklaşıldığı bir vakitte olmasına bağlanabilir. Nitekim gazve dönüşü Hz. Aişe ve Saffan b. Muattal hakkında söylenenler hemen hemen Medine'deki bütün hanelerde konuşmaya başlanmıştı. Toplum, olumlu düşünenler olumsuz düşünenler ve herhangi bir fikir belirtmeyip öylece bekleyenler olarak farklı gruplara ayrılmıştır. Toplumun bu iftirayı ne kadar gündemine aldığını görmek için Ebu Eyyüb el-Ensari ve eşi arasında geçen şu diyalog bir gösterge olarak kabul edilebilir. Ümmü Eyyüb eşi Ebu Eyyüb'a: 'Aişe hakkında söylenenleri duydun mu?' demiştir. Kocası Ebu Eyyüb da duyduğunu söyleyip hemen oracıkta bunun bir iftira olduğunu söylemiştir. Ardından şöyle bir soru ile konuyu kendileri üzerinden anlamlandırmaya çalışmıştır: 'Sen olsan böyle bir fiili yapar mıydın?' eşinin cevabı gecikmeden gelmiştir: 'Hayır, Allah'a yemin ederim ki böyle bir şey yapmazdım' demiştir. Bu cevaptan hemen sonra Ebu Eyyüb el-Ensari de: 'Aişe senden daha hayırlıdır,'(İbn Hişam, 1955, s. 2/302) şeklinde cevap vererek olayın çok net bir şekilde idrak edilmesini sağlamıştır. Başka bir rivayette Ebu Eyyüb el-Ensari'nin hanımı da ona aynı şekilde: 'sen Safvân'ın yerinde olsaydın Hz. Muhammed'in (s.a.s.) eşine o kötülüğü yapar mıydın?' şeklinde sormuştur. Ebu Eyyüb da kesin ve net bir dille kesinlikle yapmayacağını ifade etmiştir. Ebu Eyyüb el-Ensari'nin eşi Ümmü Eyyüb el-Ensari de hüsnü zan yapıp Safvân'ın da kendi eşinden daha iyi olduğunu dolayısıyla böyle bir günah işlemeyeceğini söylemiştir. (Aslantürk, 2004, s. 215-235)

Medine toplumunun gündemini meşgul eden bu iftira işte böyle hanelerin içinde konuşulur olmuştur. Ancak Ebu Eyyüb el-Ensari ve eşi Ümmü Eyyüb gibi düşünenler kendilerinin yapmayacakları bir fiilin Hz. Aişe tarafından yapılabilir olmasını kesinlikle reddetmişlerdir. Kaynaklar daha sonra nazil olacak olan: '*O iftirayı işittiğinizde erkek-kadın bütün müminlerin, kendileri hakkında hüsnü zan besleyerek, özlere leke kondurmaya yanaşmayarak 'Bu apaçık bir iftiradır" demeleri gerekmez miydi?* (en-Nur: 24/12.) mealindeki ayette Ebu Eyyüb el-Ensari'nin bu davranışının örnek gösterildiğini belirtmektedir. (Vâkıdî, 1989, s. 2/434;Sabuni, 1997, s. 36.)

Münafıkların hedefleri aslında sadece Safvân b. Muattal ve Hz. Aişe olmamıştır. Bu olayda asıl hedef Hz. Peygamber'in itibarının toplum nezdinde zedelenmesi ve Hz. Ebubekir ile aralarının bozulması olmuştur. (Fayda, 2000, s. 21/508)

1.2. HZ. PEYGAMBER'İN İFK HADİSESİ KARŞISINDAKİ TUTUMU

Hz. Peygamber ailesi hakkında yayılan bu iftira karşısında bir insan olması hasebiyle bu duruma çok üzülmüş ve tepkileri de bu minvalde olmuştur. (Fayda, 2000, s. 21/508) Hz. Aişe sefer dönüşü hasta olduğu için bu konuyu henüz kendisine açmamış ve herhangi bir soru sormamıştır. Ancak hasta olan Hz. Aişe'ye sair vakitlerden daha az uğramıştır. (Fayda, 2000, s. 21/508)

Aklında halkın eşi hakkında konuştukları olan ve bu konuda ilahi bir açıklama gelmediği için üzüntülü hali devam eden (Umeri, 1988, s. 14). Hz. Peygamber konuyu bazı yakınlarıyla istişare etme yoluna başvurmuştur.

İlkin Hz. Aişe'ye rakip olarak bilinen Zeyneb bt. Cahş'a bu meseleyi sormuştur. Zeyneb bt. Cahş kuması olan gençliği bakımından da rakibi kabul edilen Hz. Aişe hakkında en ufak olumsuz bir tabir kullanmamış ve onun hakkında hayırdan başka bir şey bilmediğini söyleyerek (Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/430; İbn Hacer, 2011, s. 565.) masumiyetine olan inancını ikrar etmiştir.

Usame b. Zeyd ve Hz. Ali'ye de danışan Hz. Peygamber, Hz. Usame'den de olumlu bir karşılık almıştır. Usame b. Zeyd, Hz. Aişe hakkında en ufak bir yanlış söylemediği gibi hayırdan başka bir şey bilmediğini söylemiştir. Hz. Peygamber daha sonra Hz. Ali'ye görüşünü sormuştur. Hz. Ali, olumlu ya da olumsuz herhangi bir görüş belirtmeden Hz. Peygamber'e Allah tarafından eş sınırı konulmadığını, gerekirse başka eşler alabileceğini hatırlatmıştır. Hz. Ali bu düşüncelerinden sonra konunun iyice anlaşılması için Hz. Aişe'nin hizmetçisi Berire adlı kadının da fikrinin alınmasını önermiştir. Hz. Peygamber Berire adlı cariyeyi çağırıp onunla da bu konuyu konuşmuştur. Berire de Hz. Aişe hakkında olumsuz yönde bir beyanda bulunmamıştır. Hizmetçi Berire düşüncelerini söylerken Hz. Aişe'nin evinde hamurunu yoğururken uyuya kalan ve yoğurduğu hamuru keçiye yediren genç bir kadın olduğunu da ifade etmiştir. (İbn Hişam, 1955, s. 2/301; Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/430; Berzenci, 2007, s. 2/25; İbn Hibban, t.y., s. 45; Taberani, 1994, s. 23/57.) Hizmetçinin bu düşüncelerini söylemesinden, Hz. Aişe hakkındaki saf ve iyi düşüncelerini pekiştirmek istediği anlaşılmaktadır.

Bu istişarelerden sonra biraz rahatlayan ve yakınlarından güç alan (Kutup, t.y., s. 10/394.) Hz. Peygamber bir de mescidinde bu konuyu açmış ancak konuya farklı açıdan yaklaşmıştır. Eşi hakkında konuşulanların kendisini rahatsız ettiğini ifade ederek: 'Ailem hakkında iftiralar atan ve beni üzen bu şahsa karşı kim bana yardım edecek?' diye soru sormuştur. Bu sorusundan sonra hem eşi Hz. Aişe için hem de Safvân b. Muattal için hayırdan başka bir şey bilmediğini, onların iyi kimseler olduğunu yemin ifadesi kullanarak yüksek sesle dile getirmiştir. (Müslim, Tevbe: 2770; Beyhaki, 2003, s. 10/25; İbn Kayyim, 2019, s. 3/306; Vahidi, t.y., s. 331) Mescitte bulunan Useyd b. Hudayr kendisinin Hz.

Peygamber'e yardım etmeye hazır olduğunu ve onu üzen şahsın kendi kabilelerinden olması halinde hemen öldürebileceğini, onu üzen kişinin kardeşleri olan Hazrec kabilesinden olması durumunda ise Hz. Peygamber'in emrini (ne emrettiyse onu) yerine getirebileceğini söylemiştir. Useyd b. Hudayr'ın bu konuşmaları mescitte bulunan Sa'd b. Ubade'yi kızdırmıştır. Sa'd b. Ubade bir an kabilecilik duygusuna kapılmış ve Useyd b. Hudayr'a çıkmıştır. Useyd b. Hudayr'ın yalan söylediğini ve kendi kabilesinden kimseyi öldüremeyeceğini iddia etmiştir. Bu karşılıklı konuşmalardan sonra ortam gerilmiştir. (İbn Hişam, 1955, s. 2/300; Buhari, Meğazi: 4141; Müslim, Tevbe: 2770.) Hatta durum daha da kötüye giderek neredeyse Hz. Peygamber'in huzurunda birbirilerine saldıracak seviyeye gelmiştir. Hz. Peygamber bu durum karşısında kendi gündemini bir kenara bırakarak mescitte bulunan sahabeyi yatıştırmış ve sakinleştirmiştir. (Buhari, Meğazi: 4141; İbn Hibban, t.y., s. 1/277-278) İfk hadisesinden sonra Hz. Peygamber'in tarafları birbirilerinin evlerinde yemek ikram ettirerek barıştırdığı rivayet edilmiştir.(Vâkîdî, 1989, s. 2/435) Mescitte geçen bu konuşmalardan dolayı olay burada da çözülemeyince Hz. Peygamber ilahi vahyin gelmesini beklemiştir.

1.3. HZ. AİŞE'NİN KENDİSİNE ATILAN İFTİRADAN HABERDAR OLMASI

Medine'de bütün bu olanlardan haberi olmayan Hz. Aişe hastalığıyla uğraşmakta ve Hz. Peygamber'in kendisinin yanına az uğramasına ve uğrayınca da eski samimi tavırlarının olmamasına anlam vermeye çalışmıştır. (Taberani, 1984, s. 3/332; Vâkîdî, 1989, s. 2/429) Hz. Aişe ne Medineli halkın kendisi hakkında konuştuğunu duymuş ne Hz. Peygamber'in kendisi hakkında yakınlarına istişareler yaptığını duymuş ne de mescitteki olaydan haberdar olmuştur. Rivayetlere göre Hz. Aişe kendisine atılan iftirayı yirmi küsur gün sonra duymuştur. (İbn Hişam, 1955, s. 2/298)

Medine'de yaşayan kadınlar o dönemde ortalama günde bir defa olmak üzere genellikle gece vakti tuvalet ihtiyacını karşılamak için şehrin dış tarafına doğru giderlermiş. Hz. Aişe hastalığının iyileşme evresinde babasının teyzesi olan Ümmü Mıstah ile şehrin dışına doğru yola çıkmıştır. Yolda Ümmü Mıstah'ın elbisesi kendi ayağına takılıp tökezleyince oğlu Mıstah hakkında ağır bir bedduada bulunmuştur. Hz. Aişe bunu duyunca Bedir Gazvesi'ne katılmış oğlu hakkında niçin böyle konuştuğunu sormuştur. Ümmü Mıstah Hz. Aişe'nin kendisi hakkında konuşulanları duyup duymadığını sormuş ve Hz. Aişe'nin duymadığını anlamıştır. Daha sonra olayı kendisine anlatmıştır. (İbn Hişam, 1955, s. 2/298; Müslim, Tevbe: 2770; Vâkîdî, 1989, s. 2/429; Berzenci, 2007, s. 2/25; Taberani, 1994, s.23/56; İbn Kesir, 1997, s. 2/80; İbn Seyyidünnas, 1993, s. 2/134.) Hz. Aişe olayı duyunca Hz. Peygamber'in kendisine niçin soğuk davrandığını anlamıştır. Olayı öğrenen Hz. Aişe çok üzülmüş ve tekrar hastalanmıştır. Aslında tam iyileşmediği hastalığı nüksetmiştir. Hz. Aişe eve gelince Hz. Peygamber'den annesinin evine gitmek için izin istemiş ve kendisine izin verilmiştir. (Müslim, Tevbe: 2770; Berzenci, 2007, s. 2/25); İbn Seyyidünnas, 1993, s. 2/134.)

Hız. Aişe baba evine gidince kendisi hakkında söylenenleri bir de annesinden dinlemek istemiştir. Annesi de olan biteni baştan anlatmıştır. (Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/429; Taberani, 1994, s. 23/56; İbn Kesir, 1997, s. 2/80)

Hız. Aişe olan biteni annesinden de dinleyince psikolojik olarak daha da kötü bir duruma düşmüş ve sabaha kadar gözüne uyku girmeden ağlamış sonunda gözyaşlarının kurduğunu fark etmiştir. (Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/430.) Öyle ki Hız. Aişe ağlayınca annesi ve babası da kendisiyle beraber ağlamıştır. O esnada evlerinde bulunan ensardan olan bir kadın da onunla birlikte ağlamak için izin istemiş Hız. Aişe izin verince o da kendisiyle beraber ağlamıştır. (Taberani, 1994, s.23/59; Vahıdı, t.y., s. 331; İbn Kesir, 1997, s. 2/80.) Kızlarının bu durumu Hız. Ebubekir ve eşini de derinden etkilemiştir. Öyle ki, Hız. Ebubekir Allah'a dua etmedikleri ve ibadet etmedikleri cahiliye döneminde bile kendilerine (ailesine) böyle şeylerin söylenmediği halde şimdi Müslümanların bu tür söylemlerine sitem etmiştir. (Vakıdı, 1989, s. 2/433.)

1.4. OLAYI AYDINLATAN AYETLERİN NAZİL OLMASI

Hız. Aişe, kendisine atılan iftiranın üzüntüsü had safhaya ulaşmış bir şekilde babasının evinde birkaç gün geçirmiştir. Babasının ve annesinin yanında olduğu bir vakitte Hız. Peygamber eve gelmiş ve Hız. Aişe'nin yanında oturmuştur. Hız. Peygamber olayın Hız. Aişe tarafından duyulduğunu ve artık herkesin atılan bu iftiradan haberdar olduğunu bildiği için uzatmadan direkt konuya girmiştir. Hız. Peygamber bu olay hakkında kendisinin kulağına gelenleri özetle anlatmış ve asıl meseleye gelmiştir. (Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/432; Beyhaki, 2003, s. 10/258; Taberani, 1994, s. 45).

Aslında Hız. Peygamber'in hanımı hakkında en ufak bir şüphesi olmamış hatta mescitte bulunanlara eşi ve Safvân b. Muattal hakkında iyi sözler sarf etmiştir. Ancak burada olumlu ya da olumsuz bir değerlendirme yapmadan Hız. Aişe'ye şunları söylemiştir: 'Eğer o günahı işlediysen Allah'a tevbe et. Şüphesiz Allah tevbeleri kabul eder.' (Nisaburi, 1990, s. 4/271; Vahıdı, t.y., s. 331.) Hız. Aişe kendisine hiçbir şey sormadan böyle bir cümle kullanılmasıyla donup kalmış ve ilkin cevap verememiştir. Anne ve babasına bakarak onların Hız. Peygamber'e cevap vermesini istemiştir. Hız. Ebubekir ve hanımı ne diyeceklerini bilemediklerini ifade ederek cevap hakkını Hız. Aişe'ye bırakmışlardır. (Buhari, Meğazi: 4141; Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/432; Taberi, t.y., s. 19/14; İbn Hibban, t.y., s. 1/278; Taberani, 1994, s.23/59; Vahıdı, t.y., s. 331; Suruç, 2005, s. 2/232-233.) Hız. Aişe gözyaşlarının bile kurduğunu fark ederek soğukkanlılıkla şunları söylemiştir: 'Allah'a yemin ederim ki sizler bu iftirayı duymuşsunuz ve bu söylenenler sizin kalbinizde yer edinmiş. Şimdi Allah bildiği halde ben yapmadım desem sizler bana inanmayacaksınız. Yine Allah bildiği halde ben yapmadığım bir şeyi yaptım diyerek sizlere iftira atarsam sizler beni tasdik edeceksiniz. O halde ben de Yusuf'un (a.s) babasının dediği gibi bana güzel bir sabırla beklemek düşer. Allah söylediklerinize karşı en iyi yardım edendir.' Hız. Aişe bu konuşmayı yaptıktan sonra tekrar yatağına uzanıp beklemiştir. (Buhari, Meğazi: 4141; Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/432-433; Taberi, t.y., s.

19/126; İbn Hibban, t.y., s. 1/278-279; Taberani, 1994, s.23/59.) Kendisinden emin olduğu için Yüce Allah tarafından elçisine bir uyarı geleceğini tahmin etmektedir. Birazdan beklediği olmuş ve Hz. Peygamber'i bir titreme hali tutmuştur. Yanında bulunanlar, Hz. Peygamber'e vahiy geldiğini anlamıştır. Hz. Aişe kendisi için Hz. Peygamber'in rüyasında iken durumun açıklanması ile aklanmayı beklerken vahiy gelmesi onu bile şaşırtmıştır. (Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/433; Taberani, 1994, s.23/59; Vahıdî, t.y., s. 331.) Nitekim Yüce Allah, Resulü Muhammed Aleyhisselam'a vahiy yoluyla durumu izah etmiştir. (Buhari, Meğazi: 4141; Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/434; Taberani, 1994, s. 23/59) Hz. Aişe vahiy geldiği esnada Hz. Peygamber'e bir yastık verdiğini (Gazali, t.y., s. 295.) ve yine o esnada anne babasının kızları hakkında olumsuz bir şekilde ayetler inme ihtimaline karşı aşırı heyecanlı olduklarını ifade etmektedir. Kendisinin ise gayet rahat bir şekilde beklediğini belirtmiştir. (İbn Kesir, 1997, s. 2/81; Suruç, 2005, s. 2/233-234.) O esnada şu ayetler nazil olmuştur:

سَمِعَ إِنْ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَبْرٌ لَّكُم لِكُلِّ أَمْرٍ مِّنْهُمْ مَا أَهْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ ١١ لَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ ظَنَّ الْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنَاتُ بِأَنْفُسِهِمْ خَيْرًا وَقَالُوا هَذَا إِفْكٌ مُّبِينٌ ١٢ لَوْلَا جَاءُوا عَلَيْهِ بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَإِذْ لَمْ يَأْتُوا بِالشُّهَدَاءِ فَأُولَئِكَ فَاتُواكَ عِنْدَ اللَّهِ هُمْ الْكَذِبُونَ ١٣ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ لَمَسَّكُمْ فِي مَا أَفَضْتُمْ فِيهِ عَذَابٌ عَظِيمٌ ١٤ إِذْ تَلَقَّوْنَهُ بِالسِّنِّينَ وَالسِّنِّينَ وَتَقُولُونَ بِأَفْوَاهِكُمْ مَا لَيْسَ لَكُم بِهِ عِلْمٌ وَتَحْسَبُونَهُ هَيِّنًا وَهُوَ عِنْدَ اللَّهِ عَظِيمٌ ١٥ وَلَوْلَا إِذْ سَمِعْتُمُوهُ قُلْتُمْ مَا يَكُونُ لَنَا أَنْ نَتَكَلَّمَ بِهَذَا سُبْحَانَكَ هَذَا بُهْتَانٌ عَظِيمٌ ١٦ يَعِظُكُمُ اللَّهُ أَنْ تَعُودُوا لِمِثْلِهِ أَبَدًا إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ ١٧ وَيُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمُ الْآيَاتِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ١٨ إِنْ الَّذِينَ يُحِبُّونَ أَنْ تَشِيعَ الْفُحْشَةُ فِي الَّذِينَ ءَامَنُوا لَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَاللَّهُ يُظَلِّمُ ۚ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ١٩ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ٢٠

Ayetlerin meali şöyledir: 11- O ağır iftirayı atanlar muhakkak ki içinizden bir gruptur. Bu olayı kendiniz için şer sanmayın. Aksine bu olay sizin için hayırdır. Onlardan herkese, günah olarak ne işlemişse onun karşılığı vardır. Onlardan elebaşılık yapıp günahın büyüğünü taşıyan o kişiye ise büyük bir azap vardır. 12- Bu iftirayı işittiğinizde erkek ve kadın bütün müminlerin, kendileri hakkında hüsn-ü zanda bulunarak 'Bu apaçık bir iftiradır,' demeleri gerekmez miydi? 13- Onların bu konuda dört şahit getirmeleri gerekmez miydi? Mademki şahit getiremediler, öyle ise onlar Allah katında yalancılardan ta kendileridir. 14- Eğer dünyada ve ahirette Allah'ın lütuf ve merhameti üzerinizde olmasaydı içine daldığınız bu iftiradan dolayı size kesinlikle büyük bir azap isabet ederdi. 15- Hani bu iftirayı dilden dile aktarıyordunuz. Hakkında hiçbir bilgi sahibi olmadığınız bu söylentiye ağızlarınızda geveleyip duruyordunuz. Bunun önemsiz bir şey olduğunu sanıyordunuz. Hâlbuki o, Allah katında büyük bir suçtu. 16- Onu duyduğunuzda 'Bu konuda konuşmak bize yakışmaz. Hâşâ Allah'a! Bu çok büyük bir iftiradır,' demeli değil miydiniz? 17- Eğer mümin iseniz Allah size öğüt veriyor ki bir daha böyle bir hataya asla düşmeyesiniz. 18- Allah, ayetlerinizi size ayrıntılı bir şekilde açıklıyor. Allah, işin iç yüzünü bilir ve o hikmet sahibidir. 19- Müminler arasında çirkin şeylerin yayılmasını isteyen kimseler için hem dünyada hem de ahirette çetin bir azap vardır. Allah bilir, siz bilmezsiniz. 20- Eğer Allah'ın sizin üstünüzde lütufu ve merhameti olmasaydı, eğer Allah çok şefkatli ve merhametli olmasaydı acaba haliniz ne olurdu? (en-Nur: 24/11-20.)

Hız. Peygamber bu ayetlerden sonra eşi Hz. Aişe'ye müjdeyi vermiştir. Beraatinin Yüce Allah (c.c.) tarafından beyan edildiğini söylemiştir. (Müslim, Tevbe: 2770; Berzenci, 2007, s. 2/202; İbn Hibban, t.y., s. 1/279; Taberani, 1994, s. 23/59.) Hz. Aişe'nin annesi ona kalkıp Hz. Peygamber'in yanına gitmesini ve ona teşekkür etmesini söylemiştir. Hz. Aişe annesinin dediğini yapmayıp ben ancak Allah'a hamd ve şükür ederim, zira ayet nazil ederek beni temize çıkaran odur, şeklinde cevap vermiştir. (Buhari, Meğazi: 4141; Müslim, Tevbe: 2770; Taberi, t.y., s. 19/126; İbn Hibban, t.y., s. 1/279; Vahidi, t.y., s. 331.) Hz. Ebubekir kızı Aişe'ye 'sen bu sözü Resulullah Aleyhisselam'a mı söylüyorsun' diyerek ona kızmış Hz. Aişe de 'evet' diye yanıt vermiştir. (İbn Kayyim 2019, s. 3/308; Köksal, t.y., s. 12/82.) Hz. Peygamber bu evde bulunanlara müjdeyi verdikten sonra mescide gidip minberde inen ayetleri halka okumuş ve eşi Aişe'nin kötü bir iş yapmadığını ilan etmiştir. (Vâkîdî, 1989, s. 2/434.) Hz. Ebubekir ise kızı Aişe'nin alından öpmüştür. (Suruç, 2005, s. 2/234.) Nihayet Hz. Peygamber ve Hz. Ebubekir ailesi için yaklaşık bir ay boyunca çekilen çile bitmiştir.

İFTİRAYI YAYANLAR VE İFTİRA HADİSESİNE KATILAN SAHABİLERE KAZF CEZASININ UYGULANMASI

Lugat anlamı herhangi bir şeyi atmak manasına gelen kazf, (İsfahani, 2010, s.831) literatürde had cezasını yani sopa ile vurulma cezasını gerektiren suçlardan biri anlamına gelmektedir. Kur'an'ın deyişleriyle muhsan olan bir şahsa dört şahit getirmeden zina ithamında bulunmak veya bir kişinin nesebini reddetme suçuna kazf denir. Yani zina etmemiş birine zina ithamında bulunan ve bunu ispatlayamayan kişiye verilen cezanın özel bir adıdır. Kazfın olabilmesi için zina ithamı, itham edilen kişinin muhsan olması ve bu ithamın bilinçli ve kasıtlı olması gerekmektedir. (Aktan, 2022, s. 25/148-149.)

Hız. Peygamberin hem kendi eşine hem de kendisi hakkında hayırdan başka bir şey bilmediği Safvân b. Muattal'a atılan bu iftiranın aydınlatılması üzerine kazf cezasını uyguladığı görülmektedir. İfk hadisesinde kazfın uygulandığı kişiler ve cezanın uygulanma yöntemi aşağıda izah edilmiştir.

2.1. İFTİRAYI YAYANLAR

2.1.1. İftirayı Başlatanlar

İftirayı Beni Müstalik Gazvesi dönüşü Medine'ye yakın bir mola yerinde Abdullah b. Übey b. Selül'ün başlattığı bilinmektedir. Bunu yaparken özellikle güvendiği arkadaşlarının yanında konuşmayı tercih etmiştir. (İbn Kayyim 2016, s. 3/307.) Güvendiği arkadaşlarının da kendisi gibi münafıklar olduğu ve onun gibi aşikâr bir şekilde değil sinsice ve somut delil bırakmadan iftirayı yaydıkları bilinmektedir. (İbn Kayyim, 2019, s. 3/307; Kutup, t.y., s. 10/395.) Durum böyle olunca Hz. Aişe'ye atılan iftira Medine içinde hızlı bir şekilde yayılmış ve dilden dile dolaşmıştır.

Ayette zikredilen onların büyüğü (elebaşı) kelimesinin Abdullah b. Übey b. Selül için kullanıldığı belirtilmiştir. Bu olayı başlatan olayın elebaşı için büyük bir azabın olduğu da açıkça ifade edilmiştir. (İbn Hişam, 1955, s. 2/303.)

2.1.2. İftirayı Yayanlar Arasında Yer Alan Sahabiler

Hz. Peygamber'e bağlılıklarından ve inançlarından şüphe olmayan üç sahabînin de bu iftirayı yaymada ön plana çıktıkları kaynaklarda zikredilmektedir. Bu sahabîlerin Hz. Peygamber'e yakınlıkları ve bağlılıklarını daha iyi anlamak için onlar hakkında kısaca bahsetmek gerekmektedir.

2.1.2.1. Mistah b. Üsase

Asıl adı Avf olup Mistah onun lakabıdır.(İbnü'l-Esir, 1994, s. 47) Yetim olarak büyümüştür. Annesi Selma Hz. Ebubekir'in teyzesi kızıdır. Mistah, annesi ve kız kardeşi ile birlikte erken dönemde Müslüman olmuş ve daha sonra Medine'ye de erken bir vakitte hicret etmişlerdir. Genel olarak geçim sıkıntısı çekmişlerdir. Mistah b. Üsase başta Bedir Savaşı olmak üzere Hz. Peygamber'in katıldığı diğer bütün savaşlara da iştirak etmiştir. (İbn Abdülberr 1992, s. 4/1472; Algül, 2020, s. 30/188.)

Mistah geçim sıkıntısı yaşadığı için Hz. Ebubekir ona düzenli olarak yardımda bulunmaktaydı. Ancak kızına atılan iftirayı yaydığı için Hz. Ebubekir kendisine kızıp yardımı kesmiştir. Daha sonra yine Nur süresinden ayetler nazil olunca bu konuya da değinilmiş, lütuf ve kerem sahibi kişilerin yakınlarına, fakirlere ve Allah yolunda hicret edenlere yardım yapmayacaklarına dair yemin etmemeleri gerektiği ifade edilmiştir. Affedip geçiştirmeleri istenmiş bu durumda Allah'ın da kendilerini affedecekleri müjdelenmiştir. Hz. Ebubekir kendisini muhatap alan bu ayetlerden sonra yardımı kesmeyeceğini ve aynı şekilde yardım etmeye düzenli devam edeceğini belirtmiştir. (İbn Hişam, 1955, s. 2/303; Müslim, Tevbe: 2770; Taberi, t.y., s. 19/126; İbn Hibban, t.y., s. 1/279; Taberani, 1994, s. 23/74; İbn Abdülberr 1992, s. 4/1472; Süyûtî, 2016, s. 375; İbn Kesir, 1997, s. 2/81; Sabuni, 1997, s. 36)

Mistah b. Üsase ömrünün sonuna kadar İslam dini için gazvelere katılmış ve gerekli görevleri almaktan çekinmemiştir. (Algül, 2020, s. 30/188.)

2.1.2.2. Hassan b. Sabit

Asıl adı Ebü'l-Velid Hassan b. Sabit b. El-Münzir el-Hazreci el-Ensari olan Hassan b. Sabit aslen Medineli olup Hz. Peygamber'den yedi sekiz yıl önce doğmuştur. Hazrec kabilesinin Neccaroğulları kolundan olup, Hz. Peygamber'in dedesi Abdulmuttalib'in annesi de Neccaroğullarından olduğu için, Hz. Peygamber ile anne tarafından akraba sayılmaktadır. (İbnü'l-Esir, 1994, s. 2/6; Elmalı, 1997, s. 16/399)

Babası gibi şair olan Hassan b. Sabit cahiliye döneminde de Müslüman olduktan sonra da hem savaşlarda hem de panayırlarda şiirler okumuş, yapılan şiir yarışmalarına katılmıştır. Kaynaklar şiirden para kazandığını da belirtmektedir. (İbnü'l-Esir, 1994, s. 2/6; Elmalı, 1997, s. 16/399-400.)

Hassan b. Sabit ikinci akabe biatinde Müslüman olmuş bundan sonraki hayatını Hz. Peygamber'in yanında geçirmiş ve şiirlerini onun için yazmıştır. Öyle ki kendisine Resülullah'ın şairi denmiştir. (İbn Abdülberr, 1992, s. 1/341; İbnü'l-Esir, 1994, s. 2/6) Hz. Peygamber'e eziyet eden

Kureyşlilere hicvedici şiirler yazıp onları yermiştir. Bunları yaparken de Hz. Peygamber'in talimatıyla Hz. Ebubekir'in neseb ilminden faydalanmıştır. (İbn Abdülberr, 1992, s. 1/341.) Yine şiirlerini İslami davette de kullanmıştır. Esirlerini almak üzere Medine'ye gelen Temimoğullarından seksen kişilik heyetin Müslüman olmasına şiirleriyle vesile olmuştur. (İbn Sa'd, 2015, s. 1/282-283; Elmalı, 1997, s. 16/400.)

Hz. Peygamber Hassan b. Sabit'e ve sanatçı kişiliğine çok değer vermiş mescitte kendisine şiirlerini okuması için bir yer tahsis etmiştir. Bazı seferlere çıkarken şehirde bıraktığı bazı bayanları Hassan b. Sabit'in geniş olan evine bırakmış sefer dönüşü ona da ganimetten pay ayırmıştır. (Elmalı, 1997, s. 16/400.)

2.1.2.3. Hamne bt. Cahş

Hz. Peygamber'in halası Ümeyme'nin kızı olan Hamne bt. Cahş Mus'ab b. Umeyr ile evlenmiştir. Mus'ab b. Umeyr Uhud Savaşı'nda şehit olduktan sonra Hamne bt. Cahş Talha b. Ubeydullah ile evlenmiştir. (Belâzuri, 1996, s. 11/192; İbnü'l-Esir, 1994, s. 25; Aykaç, 1997, s. 15/497) Kız kardeşi Zeynep bt. Cahş Hz. Peygamber ile evli olduğu (İbn İshak, 1978, s. 262; İbnü'l-Esir, 1994, s. 25) için Hz. Peygamber'in baldızı olmuştur.

İfk hadisesine de Hz. Aişe'nin kuması olan Zeynep bt. Cahş'ın lehine olacağını düşündüğünden karışmıştır. (İbnü'l-Esir, 1994, s.7/71; Fayda, 2000, s. 21/508; Aykaç, 1997, s. 15/497. Ancak yukarıda da ifade edildiği gibi kardeşi Zeynep bt. Cahş kuması Aişe için en ufak bir olumsuzluk düşünmemiştir. (Müslim, Tevbe: 2770; Vâkîdî, 1989, s. 2/430.)

2.2. ADI GEÇEN SAHABİLERE İFTİRA CEZASININ UYGULANMASI

Hayatının tamamı insanlığa en güzel örnek olan Hz. Peygamber'in başından geçen bu olayda da uygulanabilir örneklik vardır. Nitekim bu olayı kişisel bir mesele haline getirmeyen ve ailesi hakkında dolaşan dedikoduların başlatıcısı ve taşıyıcıları hakkında nefesine göre ceza vermediği görülmektedir. Öncelikle olayın aydınlatılması için inen ayetleri halka okumuş ve olayın iç yüzünün bütün kesimler tarafından bilinmesini sağlamıştır. (Vâkîdî, 1989, s. 2/434.)

Nazil olan ayetlerde Müslümanların nasıl tavır takınması gerektiği hakkında açıklayıcı bilgiler verilmiştir. Öncelikle böyle bir olayın yaşanmasının müminler açısından sonuç olarak şer değil de hayır olduğu belirtilmiştir. Daha sonra bu ifk olayında payı bulunanların gerekli cezaları alacakları ifade edilmiş yine bu olayı başlatanın ise azabının büyük olacağı açık bir dille ifade edilmiştir. Halkın genelinin muhatap alındığı bir ayette Müslümanlar hakkında hüsnü zanda bulunmaları gerektiği ifade edilmiştir. Dedikoduyu yayanların da iddialarını anlatırken dört şahit getirmeleri gerektiği aksi halde Allah katında yalancı olarak tanımlanacakları belirtilmiştir. İftirayı ağızlarından düşürmeyip dillendirenlerin aslında yaptıkları işleri küçük görmelerine de değinilip gerçekte Allah katında büyük ve çok çirkin bir günah olduğu ayrıntılı olarak işlenmiştir. Bütün bunlara rağmen Yüce Allah'ın Müslümanlara olan rahmeti ve lütfunun büyük bir azabın önüne geçtiği beyan edilmiştir. Müminlerin

tekrar aynı hataya düşmemeleri için Allah (c.c.) tarafından öğüt verildiği ve ayetlerin tek tek açıklandığı hatırlatılmıştır. Bütün bunlardan sonra toplumda ahlaksızlığın ve hayâsızlığın yayılmasını isteyenler için Allah katında büyük bir azabın olduğu bildirilmiştir.

Hz. Peygamber bu ayetlerin halka okunmasından sonra iftirayı yayanlar için Nur süresinin dördüncü ayetinde açıkça belirtilen müeyyidenin uygulanmasını emretmiştir. Ayet şöyledir: **سَمَحَ وَالَّذِينَ يَرْمُونَ الْمُحْصَنَاتِ ثُمَّ لَمْ يَأْتُوا بِأَرْبَعَةِ شُهَدَاءَ فَاجْلِدُوهُمْ ثَمَانِينَ جَلْدَةً وَلَا تَقْبَلُوا لَهُمْ شَهَادَةً أَبَدًا وَأُولَئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ سَجَى**
Meali: *Namuslu (muhsane) kadınlara zina isnat edip sonra da dört şahit getirmeyenlere seksen değnek vurun. Artık onların şahitliğini asla kabul etmeyin. İşte bunlar fasık kimselerdir.* (en-Nur: 24/4.)

Ayette geçen muhsane kelimesi evli ya da bekâr olup da zina ile kesinlikle alakası olmayan iffetli kadınlara denir. (Elmalılı, 2012, s. 5/617.) Eğer böyle bir durum gerçekleşirse yani iyi ve namuslu kadınlara dört şahit getirmeden zina isnadında bulunulursa iddia sahibine seksen değnek vurulması ve artık şahitliklerinin kesin olarak kabul edilmemesi belirtilmiştir. Ayetin sonunda bu işi yapanların fasıklardan olduğu açıkça ifade edilmiştir. Ancak bir sonraki ayette tevbe edip ıslah olanların istisna olduğu, Yüce Allah'ın tevbe edenlere karşı bağışlayıcı ve merhametli olduğu hatırlatılmıştır. Bu iki ayetten anlaşılan namuslu bir bayana mesnetsiz bir şekilde iftira atanlara iki somut müeyyide uygulanmasıdır. Birincisi seksen değnek vurulması ikincisi ise bundan sonra şahitliklerinin kabul edilmemesidir. Üçüncü müeyyide ise biraz soyut ve göreceli yani değışkendir. Yani iftira atanların fasıklardan sayılmasının bir sonraki ayette istisnası açıklanmıştır. Tevbe etme ve ıslah olma. Eğer kişi tevbe eder ve kendini düzeltirse daha sonra somut bir şekilde artık bu iftira amelinde bulunmazsa fasıklardan sayılmayacaktır. İslam toplumunda sınıf ayrımı olmadığı için herhangi bir grubun fasıklar grubu veya münafıklar grubu olarak nitelendirildiği görülmemiştir. İnsanlara zahiren fasık ya da münafık denilmemiştir. Bazı ameller belirtilmiş bu amelleri işleyenlerin münafık veya fasık ya da başka bir özellik taşıdığı ifade edilmiştir. Dolayısıyla kimse bir günahından sonra artık fasık oldu diye nitelendirilmez. Çünkü fasık olarak niteleyen Allah (c.c.) o günah sahibi için açık bir kapı bırakmıştır. Hz. Peygamber de somut müeyyideler ile ilgilenmiş soyut olanları ve açık kapı bırakılanları için de peygamberlik görevi gereği tebliğ ve ıslah çalışmalarını yapmaya devam etmiştir.

Hz. Peygamber'in emriyle Mistah b. Üsase, Hamne bt. Cahş ve Hassan b. Sabit'e seksener celde vurularak kazf cezası uygulanmıştır. (İbn Hişam, 1955, s. 2/302; Buhari, Meğazi: 4141; Müslim, Tevbe: 2770; Ebu Davud, Hudud: 4475; Berzenci, 2007, s. 2/200; İbnü'l-Esir, 1997, s. 2/81; Belâzuri 1996, s. 1/343; İbn Kayyim, 2019, s. 3/307.) Başka rivayetlerde Hz. Aişe'nin dilinden iki erkek ve bir kadına uygulandığı geçmektedir. (İbn Mace, 2009, s. 45) Celde kelimesi, insan vücudunda deriye her vurulan sopaya denmektedir. Acıyı ete geçirmeyen deride bırakan bir vuruştur. Kazf haddi uygulanırken vücudun çıplak olmaması gibi giyilen elbisenin de fazla kalın olmaması gerekmektedir. Vuran değneğin ne çok kalın ne de çok ince olmaması iktiza etmektedir. Kazf uygulanırken vücudun

hassas bölgelerine vurulmayacağı gibi sadece bir yere vurulmayıp vücutta değişik yerlere vurulması uygulamanın kurallarındandır. (Elmalılı, 2012, s. 5/608-609.) Kaynaklar Abdullah b. Übey b. Selül'e had cezasının uygulanmadığını söylemektedir. Çünkü İbn Selül'ün her ne kadar iftirayı başlattığı bilirse de kendi arkadaşlarının yanında yaptığı için onun yaptığına dair somut delilin bulunmadığı belirtilmiştir. (İbn Kayyim, 2016, s. 3/307.) İbn Selül'ün bu iftirayı atarken tedbirli davranarak aleni bir şekilde suç teşkil edecek sözler sarf etmemiş, aleyhine konuşmayacaklarını bildiği arkadaşlarının yanında rahatça konuşmuştur. (İbn Kayyim, 2019, s. 3/307; Kutup, t.y., s. 10/395.)

İbn Selül'ün cezalandırılmayıp üç değerli sahabînin cezalandırılması olayına İslam dinindeki suçun sabitliği (Gazali; t.y., s. 295.) esası yönünden de bakılabilir. İbn Selül karakteri gereği suçunu itiraf etmemiş ve iftirayı çıkarma işinde sinsice davrandığı için güya cezadan muaf tutulmuştur. Nazil olan ayetlerde asıl büyük cezanın kendisine olacağı açıkça ifade edilmiştir. (en-Nur: 24/11.) Diğer ceza alan üç kişiye bakıldığında Mistah b. Üsase'yi zaten annesi Hz. Aişe'ye bildirmiştir. Buradan Mistah b. Üsase'nin hem akrabası hem de kendisine yardımda bulunan Hz. Ebubekir'in kızına yönelik kötü söylemleri annesinin zoruna gitmiş ve ayağının tökezlemesini Mistah'a bağlayarak ona ağır bedduada bulunmuştur. (İbn Hişam, 1955, s. 2/298; Vâkıdî, 1989, s. 2/429; Berzenci, 2007, s. 2/201.) Hamne bt. Cahş ise Hz. Aişe'nin kuması olan ve kumalar arasında rakibi sayılan kız kardeşi Zeynep bt. Cahş'ın iyiliğini düşündüğünü sanarak böyle bir fiile ortak olmuş ve bunu da itiraf etmiştir. (İbnü'l-Esir, 1994, s. 7/71; Fayda, 2000, s. 21/508; Aykaç, 1997, s. 15/497.) Hâlbuki Zeynep bt. Cahş Hz. Aişe hakkında hayırdan başka bir şey bilmediğini ikrar etmiştir. (Müslim, Tevbe: 2770; Vâkıdî, 1989, s. 2/430; İbn Hacer 2011, s. 565.) Hassan b. Sabit'in ise yazdığı bir şiiriyle Hz. Aişe'den özür dilemesiyle suçunun sabitliği anlaşılmaktadır. (Buhari, Meğazi: 4146.) Olayın tamamına bakıldığında Müslümanlar karakteri gereği suçlarını itiraf etmiş ve Allah'ın emrine uyarak cezaların bu dünyada çekmeyi tercih etmişlerdir. Münafıklar ise karakterleri gereği yalana başvurarak, sözlerini süsleyerek suçlu kabullenmemişler ve kendilerince ceza almaktan kurtulmuşlardır. (İbn Kayyim, 2016, s. 370.) Ancak asıl ve ebedi cezaya müstahak olma yolunda ilerlemeye devam etmişlerdir.

Hz. Peygamber'in cezalandırma yöntemine bakıldığında sadece işlenen suça belirlenen cezanın verildiği görülmektedir. Suçlunun işlediği suçtan ötürü cezalandırılmasında ne akrabalık ilişkisine ne önceden İslam için yaptığı yararlı işlere ne de toplum içindeki konumlarına bakılmamıştır. Hamne bt. Cahş'ın Hz. Peygamber'in halasının kızı ve baldızı olduğu yukarıda belirtilmiştir. Ayrıca bir bayan olduğu da unutulmamalıdır. Mistah b. Üsase'nin ilk Müslümanlardan, ilk hicret edenlerden ve Bedir Gazvesi'ne katılanlardan olduğu bilinmektedir. Hassan b. Sabit'in de Medine'de saygın bir şair olduğu, şiirleriyle İslam'a hizmet etmekten geri durmadığı hatta Hz. Peygamber'in kendisine bizzat destek verdiği bir şahıs olması da bilinen bir gerçektir. Ancak had cezasının uygulanmasında bütün bu özelliklere bakılmamış suçun işlenip işlenmediğinin tespiti yapılmış ve ardından ceza uygulanmıştır. Nitekim verilen cezanın bu dünyaya yönelik bir müeyyide olması, affedilmeleri ve günahlarının kefareti için bir vesile olması ümidi taşımaktadır.

Hz. Peygamber'in uygulamaları incelendiğinde, cezalandırmada kayırma olmadığı gibi ceza uygulandıktan sonra da sanki hiçbir şey olmamış o suç işlenmemiş gibi hayata kaldığı yerden devam ettikleri görülmektedir. Yani kişinin yaptığı suça karşılık gelen ceza uygulanmakta ancak aynı kişinin güzel meziyetleri devam ettiği için onunla ilişkiler kesilmemekte ve gerektiğinde yaptığı iyiliklere karşılık taltif edilebilmektedir. Bu durumu izah eden iki örnek bu olayda görülmektedir.

Bu örneklerden ilki Safvân b. Muattal ile Hassan b. Sabit arasında geçen bir olaydır. Safvân b. Muattal kendisi için hiciv yazan Hassan b. Sabit ile karşılaşınca yazdığı şiir için onunla kavga etmiş ve bir kılıç darbesi vurmuştur. Daha sonra Safvân b. Muattal, Hassan b. Sabit'in ölme ihtimalinde kendisine kısas uygulanmak üzere Hz. Peygamber'in emriyle hapsedilmiştir. (Vâkıdî, 1989, s. 2/437; İbn Sa'd, 2015, s. 5/155.) Ölümcül bir yara almayan Hassan b. Sabit'in Safvân b. Muattal'ı affetmesiyle İbn Muattal serbest bırakılmıştır. Hz. Peygamber, Hassan b. Sabit'in bu davranışından dolayı mesrur olmuştur. Bu güzel davranışı karşısında daha önce Mukavkıs'ın kendisine gönderdiği iki cariye den Sirin adlı bir cariye ve Beyraha adlı bir malikâneyi kendisine hediye etmiştir. (İbn Kesir, 1997, s. 2/81.) Başka bir rivayette Hassan b. Sabit'e Safvân b. Muattal'ı affetmesini bizzat Hz. Peygamber istemiştir, kendisi de hemen bu talebi yerine getirmiştir. (İbn Hişam, 1955, s. 2/305; Vâkıdî, 1989, s. 2/437; İbnü'l-Esir, 1997, s. 2/81; Kandemir, 2008, s. 35/485-486; İbn Kesir, 1997, s. 2/81.) Bu olay Hz. Peygamber'in ifk hadisesini dahi kişiselleştirmedigini, Yüce Allah (c.c.) tarafından belirlenen cezanın dışında bir ceza uygulamadığını göstermektedir. Eşi Hz. Aişe hakkında atılan iftirayı yayma suçundan hüküm yemiş ve cezasını çekmiş ancak Safvân b. Muattal'ı serbest bıraktığı için kendisine hediyeler göndermiştir. İşte bu tutum Hz. Peygamber'in dengeyi ne kadar titiz bir şekilde tuttuğunu açıkça ortaya koymaktadır.

İkincisi ise Hz. Ebubekir ile Mistah b. Üsase arasında vuku bulan bir örnektir. Hz. Ebubekir geçimini ticaret ile uğraşarak sağlamaktadır. (Altun, 2013, s. 277.) Takdir edilir ki ticaret ile uğraşanların maddi durumu genelde iyi olur. Hz. Aişe'nin temize çıkarılması nazil olan ayetler ile sabit olduktan sonra Hz. Ebubekir bir anlık öfke ile ifk olayının faillerinden Mistah b. Üsase'ye düzenli olarak verdiği maddi desteği keseceğine dair yemin etmiştir. Hz. Ebubekir'in yemini üzerine Nur Süresi 22. ayeti nazil olmuştur. Ayet mealen şöyledir: *Aranızdaki erdemli ve varlıklı kimseler yakınlarına, yoksullara ve Allah yolunda yurtlarından hicret edenlere yardım etmeyeceklerine dair yemin etmesinler. Allah sizi affetsin istemez misiniz? Allah affedicidir, merhametlidir.* (en-Nur: 24/22.) Nazil olan bu ayeti kerimeden sonra Hz. Ebubekir de Allah'ın kendisini affetmesini tercih ederek yaptığı yeminden vazgeçmiş ve akrabası olan Mistah b. Üsase'ye düzenli olarak yardımda bulunmaya devam etmiştir. (Müslim, Tevbe: 2770; Berzenci, 2007, s.2/203; Belâzuri, 1996, s. 9/391.) Hz. Peygamber'in eşi ve kendi kızı olan Aişe'ye iftira suçu sabit olan birine maddi yardım desteğinde bulunması Hz. Ebubekir'in kendisi hakkında nazil olan ayetin gereğini yerine getirdiğinin ve Hz. Peygamber'in sünnetine ittiba ettiğinin göstergesi olmuştur.

SONUÇ

Kadınlara verdiği değeri hayatında somut bir şekilde gösteren Hz. Peygamber onları genellikle yanından ayırmamış hatta savaşlara dahi giderken yanında eşlerinden birini ya da ikisini götürmüştür. Nitekim Beni Müstalik Gazvesi'ne giderken de Hz. Aişe'nin kendisine eşlik etmesi çekilen kura yoluyla belirlenmiştir.

Beni Müstalik Gazvesi'ne gazvenin kolay geçeceğini tahmin etiklerinden dolayı birçok münafığın katıldığı ve sayılarının çok olmasının da Hz. Peygamber'e ve onun ashabına sıkıntı çıkardığı tespit edilmiştir. Münafıklardan Abdullah b. Übey b. Selül'ün sıkıntı çıkarmada öncü olduğu, genelde kargaşayı başlatıp sonra sessizce ve sinsice kenara çekilerek sebep olduğu olumsuzlukları izlediği saptanmıştır.

İfk hadisesinde de Hz. Aişe'ye ve Safvân b. Muattal'a ilk iftirayı atanın Abdullah b. Übey olduğu kaynaklar tarafından doğrulanmaktadır. Ancak izlediği metot ile somut delil bırakmamaya çalışarak gelebilecek müeyyidelerden kendini uzak tutmaya çalışmıştır. İfk hadisesinde ana faktörün münafıklar olduğu ancak iftiraya inanan bazı samimi Müslümanların da iftiranın yayılmasında rol aldığı tespit edilmiştir. Özellikle Hz. Peygamber'i ve Hz. Ebubekir'i üzenin de cahiliye döneminde bile kendilerine böyle ithamlarda bulunulamazken İslamiyet'in böyle yayıldığı ve kendine hâkimiyet alanı oluşturduğu bir dönemde böylesi bir iftiranın Müslümanlar tarafından da dillendirilmesi olmuştur.

Nazil olan ayetlerde bu olayın görünürde şer olarak hesap edildiğini ancak Müslümanlar için hayır olduğunun vurgulandığı bilinmektedir. Yine bu iftirayı atanların Müslümanların içinden bir grup olduğu da özellikle belirtilmiştir. Bu iftirayı yayanların gereken cezaya çarptırılacağını, başlatanın ise büyük bir azaba düçar olacağını ifade etmiştir. Hz. Aişe ile ilgili inen ayetlerden cezanın ayrıntısının olmadığı ancak aynı sürenin dördüncü ayetinde aynı suça verilecek cezanın detaylarının mevcut olduğu görülmektedir.

Hz. Peygamber'in, eşini temize çıkaran ayetlerin nazil olmasıyla doğal olarak sevindiğini ve bunu mescitte minbere çıkararak halka duyurduğu ardından suça karışanlara gerekli müeyyidelerin uygulanmasını emrettiği görülmektedir. Bu emir doğrultusunda Mistah b. Üsase, Hassan b. Sabit ve Hamne bt. Cahş'a kazf cezasının uygulandığı bilinmektedir. Abdullah b. Übey b. Selül'ün ceza aldığına dair az ve zayıf rivayetler olsa da rivayetlerin kahir çoğunluğunun İbn Selül'ün kazf cezası almadığı yönünde olduğu tespit edilmiştir.

Hz. Peygamber'in ifrat ve tefritten uzak bir şekilde cezalandırmaya gittiği, cezayı uyguladığı kişilerin akrabalık, İslam'a olan bağlılık ve yapılan hizmetler gibi meziyetlerine bakılmaksızın yerine getirildiği anlaşılmaktadır. Aynı şekilde ceza uygulandıktan sonra özellikle tevbe etmeleri zahiri olmuş ve suçunu çekmiş olanların toplumdan dışlanmadıkları, hatta birbirilerini affettikleri ve daha

öncesinde yaptıkları iyilikleri yapmaya devam ettikleri görülmektedir. Nazil olan ayetlerde de buna vurgu yapıldığı ve Allah'ın Müslümanlara karşı şefkati ve merhameti hatırlatılmıştır.

Toplumda kişileri ilgilendiren suçlara, suça maruz kalan kişilerin hem ilahi kanunların dışında hem de kendilerinin bizzat ceza vermesinin uygun olmadığı Safvân b. Muattal ve Hassan b. Sabit örneğinden anlaşılmaktadır. İlahi ölçülerle belirlenmiş cezanın iktidar güçleri tarafından uygulanması dışında kişisel intikamın tasvip edilmediği, yapılması halinde yine iktidar güçleri tarafından müstakil bir vaka olarak kabul edilip ona göre yeni bir işlem yapıldığı da Hz. Peygamber'in Safvân b. Muattal'ı geçici olarak hapsedmesinden anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Aktan, Hamza (2022). "Kazf". *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Algül, H. (2020). Mistah b. Üsase. *TDV İslam Ansiklopedisi*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Aykaç, M. (1997). Hamne bint Cahş. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Belazuri, A. b. Y. (1996). *Ensabü'l-Eşraf* (1. bs., C. 1-13). Beyrut: Daru'l-Fikir.
- Berzenci, M. b. T. (2007). *Tarihu Taberi* (1. bs., C. 1-13). Beyrut: Daru İbn Kesir.
- Beyhaki, E. A. b. H. (2003). *Süneni'l-Kübra* (3. bs., C. 1-11). Beyrut: Daru'l Kitabu'l İlmiyye.
- Ebu Zehra, M. (2018). *Son Peygamber Hz. Muhammed Sallallahu Aleyhi ve Sellem*. (C. 1-4). (Çev. Mehmet Keskin). Ankara: İ'tisam Yayınları.
- Elmalı, H. (1997). Hassan b. Sabit. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Elmalılı, M. H. Y. (2012). *Hak Dini Kur'an Dili* (C. 5). İstanbul: Zehraveyn.
- Fayda, M. (2000). İfk Hadisesi. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Gazali, M. (t.y.). *Fıkhu's-Sire* (1. bs.). Şam: Daru'l Kalem.
- İbn Abdülberr, Y. b. A. (1992). *El-İsti'ab fi Ma'rifeti'l-Ashab* (1. bs.). Beyrut: Daru'l Cil.
- İbn Hacer, Ş. A. b. A. (2011). *El-İsabe fi Temyizi's-Sahabe*. (S. Erdoğan, Çev.). İstanbul: Sağlam Yayınevi.
- İbn Hibban, M. b. H. (t.y.). *Siretü'n-Nebeviyye ve Ahbaru'l-Hulefa* (3. bs., C. 1-2). Beyrut: El-Kitabu's-Sekafiyye.
- İbn Hişam, A. b. H. (1955). *Es-Siretü'n-Nebeviyye* (2. bs., C. 1-2). Mısır: Şirketu Mektebetu ve Matbaatu Mustafa.
- İbn İshak, M. b. İ. (1978). *Siretü İbn İshak* (1. bs.). Beyrut: Daru'l Fikir.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, E. A. Ş. M. (2016). *Fıkhu's-Siyre*. (H. Akın, Çev.). İstanbul: Polen Yayınları.
- İbn Kayyim el-Cevziyye, E. A. Ş. M. (2019). *Zadü'l-Me'ad fi Hüda Hayri'l-İbad* (1. bs., C. 1-7). Beyrut: Daru İbn Hazm.
- İbn Kesir, E.F. (1997). *El-Bidaye ve'n-Nihaye* (1. bs., C. 1-21, C. 6). Riyad: Daru Hicr.
- İbn Mace, M. b. Y. (2009). *Sünenü İbn Mace* (1. bs., C. 1-5). Daru Risaleti'l-İlmiyye.

- İbn Sa'd, M. b. S. (2015). *Kitabü't-Tabakati'l-Kebir*. (M. Akbaş ve K. Yusuf Ziya, Çev.) (2. bs., C. 1-11). İstanbul: Siyer Yayınları.
- İbn Seyyidünnas, M. b. M. (1993). *Uyunü'l-Eser fi Fünuni'l-Meğazi ve 'ş-Şemail ve 's-Siyer* (1. bs., C. 1-2). Beyrut: Daru'l Kalem.
- İbnü'l-Esir, E. H. İ. A. (1994). *Üsdü'l-Ğabe fi Ma'rifetü's-Sahabe* (1. bs., C. 1-8). Daru'l Kitabu'l İlmiyye.
- İbnü'l-Esir, E. H. İ. A. (1997). *El-Kamil fi't-Tarih* (1. bs., C. 1-10). Beyrut: Darul Kitabu'l Arabi.
- İlbay, M. N. (2019). *Asr-ı Saadet'te Cenazenin Techiz, Tekfin, Tedfin İşlemleri ile Kabir Ziyareti ve Taziye Uygulamaları*. (Yayımlanmamış yüksek lisans). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- İsfahani, R. (2010). *Müfredat Kur'an Kavramları Sözlüğü*, (Abdülbaki Güneş, Mehmet Yolcu, Çev.) İstanbul: Çıra Yayınları
- Kandemir, M. Y. (2008). Safvân b. Muattal. *TDV İslam Ansiklopedisi*. İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı.
- Kutup, S. (t.y.). *Fizılal-il Kur'an*. (İ. H. Şengüler, M. E. Saraç ve B. Karlığa, Çev.) (C. 1-16.) İstanbul: Hikmet Yayınları.
- Müslim, M. b. H. (1955). *Sahihu Müslim* (C. 1-5). Kahire: Matbaatu İsa el-Babi el-Halebi.
- Nisaburi, M. b. A. H. (1990). *El-Müstedrek ala's-Sahihayn* (1. bs., C. 1-4). Beyrut: Daru'l Kitabu'l İlmiyye.
- Sabuni, M. A. (1997). *Safvetü't-Tefasir* (1. bs.). Kahire: Daru's-Sabuni.
- Suruç, S. (2005). *Kâinatın Efendisi Peygamberimizin Hayatı*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Taberani, S. b. A. (1984). *Müsnedu's-Şamiyyin* (1. bs., C. 1-4). Beyrut: Müessesetü'r-Risale.
- Taberani, S. b. A. (1994). *El-Mu'cemil Kebir* (2. bs., C. 1-25). Kahire: Mektebetü İbn Teymiyye.
- Taberi, M. b. C. (t.y.). *Camiu'l-Beyan* (C. 1-24). Mekketü'l-Mükerreme: Daru't-Terbiyye.
- Taberi, M. b. C. (1967). *Târihu'r-Rusül ve'l-Mülük*, (2. bs., C.1-11). Beyrut: Darut-Terbiyye
- Umeri, E. Z. (1988). *Medine Toplumunu*. (N. Yıldız, Çev.). İstanbul: Risale Yayınları.
- Vahidi, A. b. A. (t.y.). *Esbabü'n-Nüzul* (1. bs.). Beyrut: Daru'l Kitabu'l İlmiyye.
- Vâkîdî, M. b. Ö. (1989). *Meğazi* (C. 1-3). Beyrut: Daru'l İlmiyye.